

Hvem svigtede de polske modstandsstyrker under opstanden i Warszawa? Parkeredes Den røde Hær på sidelinjen?

Polen

Siden jeg skrev første udgave af Tema 5 om opstanden i Warszawa i 1944, har jeg fået oplysninger, der bedre kan belyse de mange faktorer, der bevirkede, at en befolkning, der gik til modstand mod nazisternes undertrykkelse og terror blev nedkæmpet og nærmest udslettet.

Mit formål er nu som dengang, at vise, hvorledes den brede befolkning blev bedraget og dermed blev offer for politikeres ansvarsløse spil i malstrømmen af en krigs vanvid.

Flere af de kilder, der står til min rådighed, bærer præg af gammelt had, intolerance, kommunistkræk, der primært er rettet mod Sovjets diktator, Stalin og ikke mindst af efterdønningerne fra den kolde krig.

Det er derfor mere end svært at finde frem til den historiske sandhed. I det følgende vil jeg efter bedste evne forsøge at belyse de mange modsætninger. Det er så op til dig at finde din virkelighed.

Kilder:

Warszawa Opstanden. J.C. Schlichtkrull. Forlaget i Hårby. Kampf um Warschau; Stalins forræderi mod den polske hjemmehær 1944. Janusz Piekalkiewicz. Forlag Herbig. Rising 44 „The Battle for Warsaw. Norman Davis. Pan Books.

Polske venners beretninger.

Et historisk tilbageblik er nødvendigt for at forstå handlingsforløbet – Ultrakort.

Næppe noget andet europæisk land har været skueplads for så mange krige og været under så mange fremmede magters styre som Polen. Stormagterne, som har været fremtrædende i deres erobningskrige og undertrykkelse var primært:

Rusland – Preussen og Østrig Ungarn.

De mange frihedskrige er præget af indbyrdes splittelse, af kaos, og af, at de ledende eller rettere herskende klasser, adelen og kongemagten søgte at fremme egne snævre interesser på bekostning af folket.

Den menige polak betalte prisen i form af sult, lemlæstelse og død. Polens geografiske placering (kulturel korsvej) har igennem de forløbne århundreder betydet, at befolkningen kulturelt, nationalt, og med hensyn til sprog ikke er et harmonisk sammensat hele.

De mere end fortvivlede forsøg på i en periode at oprette et demokrati efterlod et kaos af forskellige, modsat rettede interesseorganisationer og politiske partier, der på nationalistisk vis også med voldelige midler bekæmpede hinanden.

Efter Tysklands sammenbrud november 1918 blev Polens suverænitet fastslået. Ved fredsforhandlingerne i Versailles blev det besluttet at fastlægge grænserne ved folkeafstemninger.

Polens adgang til Østersøen blev garanteret. (Danzig – Korridoren)

Den russiske revolution – Europa i brand?

Rusland var hærgnet og udmattet af Første Verdenskrig; revolutionen fik følger i form af en ubarmhjertig borgerkrigs grusomheder, og overbeviste mange i den kapitalistiske Verden om, at her kunne og burde man erobre land og forholdsvist omkostningsfrit score kasse.

Franske, engelske, japanske og amerikanske styrker blev sat ind og kæmpede med de kontrarevolutionære hvide hære; som var et levn af et despotisk zsarstyre og den russiske overklasse.

Disse interventionsstyrker var inspireret af den engelske politiker Churchill. Denne iværksatte i alt tre offensiver, hvor den sidste blev ført af polske Pilsudski-styrker.

Drømmen var et Stor Polen.

Udover snævre økonomiske, nationalistiske motiver har borgerskabets sønner vel også haft deres idé om at arbejdere og bønder ikke måtte få magt. Men overalt i Europa rasede klassekampen.

Midler og metoder var grusomme og umenneskelige. Følgevirkingen blev et uforsonligt had både i den brede befolkning og blandt de ledende politikere.

Disse var derfor afskåret fra ved fremtidige forhandlinger at skabe rationelle løsninger. De var inhabile.

1920; polske styrker erobrede store områder øst for den af Lord Curzon (Folkeforbundet) anbefalede grænselinje mod Sovjet.

1920; polske styrker rykkede ind i Sovjet (Ukraine) og erobrede Kiev, men blev Ved Den Røde Hærs modoffensiv drevet tilbage til Warszawa, som ”reddes” med fransk bistand.

Den 18 marts 1921; sluttedes fred. I mellemkrigstiden har flertallet af polakker sandsynligvis opfattet både Tyskland og Rusland som fjendtligsinde nationer, der udgjorde en trussel mod Polens frihed.

En skelnen mellem nazisme og kommunisme har efter al sandsynlighed ligget de fleste polakker fjernt.

På dette tidspunkt var den jævne polak analfabet.

Internt polsk virvar og kaos?

Pilsudski Józef (1867 – 1935; kan illustrere dette): polsk marskal og politiker. Deporteret 1887 – 92 til Sibirien; deltog i oprettelsen af det polske socialistiske parti.

Ledede 1914 – 16 en polsk legion, der sammen med Centralmagterne kæmpede mod Rusland.

Kom i 1916 i konflikt med tyskerne og sad fængslet 1917 – 18. Polens præsident 1918 – 22, hærens øverstbefalende 1918 – 23. Havde planer om Polen som stormagt; disse strandede efter krigen mod Sovjetunionen 1920, men de styrkede hans position. Trak sig 1922 tilbage fra politik, men tiltog sig ved et kup 1926 diktatorisk magt og var krigsminister til sin død, 1926 – 28 tillige ministerpræsident.

Sikorski havde under Pilsudskis kommando kæmpet mod Den røde hær og havde som divisionschef udmærket sig under kampene ved Warszawa i 1920.

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid?

Hadets konsekvenser?

Afskrift - uddrag: RØDE HJÆLP; Marts – April 1931 side 3.

Barbariske Mishandlinger i de polske fængsler

PROTESTER MOD DEN POLSKE FASCISTTERROR.

I Fængslerne i Luzk sidder i Øjeblikket flere Dusin Ukrainere, som har været virksomme på det sociale Omraade. Fangerne i Luzk Fængslet bliver umenneskeligt behandlet: De bliver brændt med glødende Jern, deres Fodsaaler bliver bearbejdet med Gummiknipler, de bliver hængt op ved Hårene, der bliver drevet Nåde op under Neglene, hældt Vand med Petroleum ind gennem Næsen, saa det kommer ned i Lungerne, deres ben bliver stukket med Nåde,

Kønsorganerne bliver bearbejdet med Gummiknipler, Kvinder bliver voldtaget og mishandlet indtil Bevidstløshed.

Tre er døde som følge af Mishandlingerne, en er myrdet og kastet i Floden Styr og flere er blevet vanvittige. Afskrift slut.

Kommentar:

Beretningen fortsætter med endnu flere beskrivelser af torturen.

Denne beretnings sandfærdighed har jeg ingen mulighed for at vurdere, men uden al tvivl har man på begge sider begået forbrydelser, ikke kun her, men i alle de områder, hvor det arbejdende folk har gjort oprør.

I vore dage ville disse handlinger formodentlig føre til undersøgelser og retsforfølgelse ved international krigsforbryderdomstol.

Måske een af flere årsager til den gensidige mistillid?

Trusler udefra?

Tidens tegn: Mistroens årti

Alliancer på kryds og tværs

1921; Polen og Frankrig indgår alliance

1932; Polen og Sovjet indgår en Ikke – Angrebspagt

1934; Polen og Tyskland indgår en 10 årig Ikke – Angrebspagt

1939; marts; Tyskland tilbyder en 25-årig Ikke – Angrebspagt på visse betingelser. Disse afvises.

1939 august: Tyskland og Sovjet indgår en Ikke – Angrebspagt; (den vender jeg tilbage til.) England fremsætter i forståelse med Frankrig en garantierklæring, der skulle sikre Polen.

Den første september 1939

tyske tropper overfalder Polen

2. Verdenskrig er en realitet

Polens lidelser under 6 års besættelse kan belyses ved at sammenligne tab af menneskeliv i de af Nazi – Tyskland besatte lande.

Polen	6.028.000
Jugoslavien	1.706.000
Grækenland	558.000
Tjekkoslaviet	360.000
Albanien	28.000
Holland	200.000
Luxemburg	5.000
Frankrig	653.000
Belgien	88.000
Norge	8.600

Danmark regnes for allieret med Hitler – Tyskland

Når Danmark ikke er medregnet, skyldes dette, at Danmark af tabellens forfatter ikke er betragtet som et besat land, men som en med Tyskland allieret nation. (Lydstat – vasalstat – samarbejdspolitikken.)

Jeg har bedt forfatteren om en forklaring – al den stund – jeg finder Danmarks indsats ligeværdig med de fleste andre besatte lande.

Forklaring: Uddrag;

- 1.** Danmarks kampløse besættelse – aftalt komedie;
- 2.** Danmarks leverancer af landbrugsvarer – industrivarer og våben.
- 3.** Danmark erklærede Sovjet krig ved undertegnelsen af Anti – Kominternpagten.
- 4.** Danske militærstyrker deltog aktivt i kampe på tysk side.

Den 17. september 1939 rykker russiske styrker ind i det østlige Polen og dermed er al polsk modstand håbløs. I slutningen af september overgiver alle polske styrker sig til tyskerne.

Handlingen opfattedes som en kniv i ryggen på det polske folk og udløste raseri og foragt i den frie verden.

Den 28. september foretager Tyskland og Rusland den 4. deling af Polens grænser på et møde i Moskva, mellem von Ribbentrop og Sovjetregeringen. Grænsen blev den tidligere Curzon linje.

Rusland besatte: 200.000 km² med 13 millioner indbyggere, hvoraf 8 millioner var ukrainere.

Tyskland besatte: 190.000 km² med 22 millioner indbyggere.

Området blev inddelt i 2 gau = herreder, som stod direkte under Nazipartiets ledelse. Derudover oprettedes et generalguvernement under ledelse af Hans Frank. Denne eksporterede billig polsk arbejdskraft til den tyske rustningsindustri og gennemførte en terror, der næppe er set før eller siden.

Gestapo og NKVD (russisk politi) arbejdede sammen ved at udveksle oplysninger og fanger. Førstekommissær for Sovjet – Republikken – Vest-Ukraine, senere præsident for Sovjet, Nikita Krustjov indledte en klapjagt på alle, der mistænktes for at udgøre en fare for Sovjet.

Fra overgivelse oktober 1939 til opstanden august 1944

Flertallet af de politiske partier var repræsenteret ved møde i Warszawa okt. 1939.

En fortsættelse af kampen for Polens frihed blev drøftet. Helt ude af trit med virkeligheden forestillede officerer sig, at man kunne føre en form for partisanekrig med ”militære” styrker både mod russiske og tyske enheder.

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid.

Den polske eksilregering

Oktober 1939; Sikorski danner efter ordre fra den polske præsident en regering i Paris.

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid.

Væbnede polske styrker formeres med fransk bistand. Polske industriarbejdere i Nordfrankrig hverves.

Officerer og soldater, som via Ungarn, Rumænien, Balkan og Middelhavet er flygtet fra Polen, indgår i disse styrker.

Den polske flåde blev interneret i Sverige. Polsk ubåd, som var interneret i Litauen undslipper, og når uden søkort gennem de danske farvande til England, hvor den klargøres til indsats.

I april 1940 sænker den det tyske troppetransportskib Rio de Janeiro ud for den norske kyst.

Juli 1940 kapitulerer Frankrig, men inden lykkedes det eksilregeringen og 17.000 polske soldater at flygte til England.

Disse formeres endnu en gang og indgår i de engelske styrker og spiller en afgørende rolle ved deres indsats på forskellige fronter.

De polske piloters indsats i luftkrigen – Slaget om England, bør fremhæves, da den sker på et tidspunkt, hvor England er i knæ og nær kapitulation.

Baggrunden for Hitler – Stalin pagten?

Et er et søkort at forstå; et andet er et skib at føre; ordsproget kan bruges til forståelse af diplomatisk kunst – storpolitik og realpolitik.

München forrædderiet – realpolitisk tilbageblik

Sudeterlandet er til salg

21. maj: to hjemmetyskere bliver skudt af tjekkisk politi under meget voldsomme optøjer. Hitler truede; hans landsmænd led overlast, han var beskytteren, men hvis man læser hans tale fra

5. november 1937: passer timingen for et overfald meget præcist. Hitler havde der forudsagt overfaldet, dog ikke datoen. Prag-regeringen forhandler og opfordres af England og Frankrig til at være smidig (falde til patten).

1938; 25. maj: Sovjet indkalder den tjekkiske gesandt i Moskva Fierlinger til Folkekommissariatet for udenrigsanliggender.

Her meddeles, at Tjekkoslaviet kan føle sig absolut sikker på, at Sovjetunionen i tilfælde af tysk angreb ville opfylde sine bistandsforpligtigelser efter den indgåede traktat.

4. juni: Sovjet foreholder den franske udenrigsminister, at det er nødvendigt at indkalde til en generalstabskonference for at drøfte på hvilken måde, der kunne ydes Tjekkoslaviet militær hjælp.

12. juni: Oslomagterne: Danmark, Norge, Sverige, Belgien, Holland, Finland og Luxemburg erklærer i Folkeforbundet, at det må være hver egen stats egen sag, om den vil deltage i sanktioner.

Budskabet oversat til dansk:

„Vær så god, Hr. Hitler, vi vil ikke lægge hindringer i vejen.“

23. juni: Sovjet erklærer, at det ikke vil øve nogen form for pres på den tjekkoslovakiske regering for at få det til at give efter for Hitlers krav om afståelse af Sudeterområdet.

27. august: Sovjets udenrigsminister erklærer overfor den tyske gesandt i Moskva, von der Schulenberg, at Sovjetunionen vil opfylde sine bistandsforpligtelser. Hvis krigen kommer, vil Sovjet holde ord og gøre alt, hvad den formår.

Chefen for den tyske generalstab, general Ludwig Beck tager sin afsked i protest mod Hitlers voldspolitik.

15. september: Chamberlain ankommer til Berchtesgaden:

Føreren er forhandlingsvenlig, hvis Vestmagterne lige vil anerkende sudetertyskernes selvbestemmelsesret.

19. september: Benes, den tjekkoslovakiske præsident modtager et engelsk – fransk ultimatum om at bøje sig for Hitlers krav, Benes forespørger nu i Moskva:

1. Vil Sovjetunionen yde øjeblikkelig og effektiv hjælp, hvis Frankrig opfylder sine forpligtelser?

2. Vil Sovjetunionen, uanset om forudsætningen i bistandspagten om fransk hjælp bristede, gribe til militære sanktioner mod aggressoren?

20. september: Svaret var: „Ja, øjeblikkeligt og effektivt“

På det andet spørgsmål: „Ja i enhver henseende.“

21. september: Sovjet kræver i Folkeforbundet den tyske aggression taget op og bekræfter Sovjets beredvillighed til at opfylde sine forpligtelser.

Kort tid senere udmelder Sovjet sig af Folkeforbundet.

23. september: Tjekkoslovakiet forespørger endnu engang Sovjet:

„Er Sovjet rede til at opfylde sine forpligtelser, også selv om Frankrig svigter og uden at afvente Folkeforbundets afgørelse?“

Svaret var ja, men et mere overbevisende udtryk for viljen til at bekæmpe aggressionen var: at Sovjet koncentrerede 30 divisioner ved sine vestlige grænser: panserafdelinger og luftvåben sattes i kampberedskab. 246 bombefly og 302 jagere koncentreredes i og omkring Kiev.

Herom underrettedes også den franske regering.

Polen konspirerer med Tyskland: Sovjet meddelte den polske regering, at såfremt polske tropper overskrider den tjekkiske grænse vil Ikke-Angrebspagten mellem Sovjet og Polen ophøre.

29. september 1938: Tyskland, Storbritannien, Frankrig og Italien indgår overenskomst om afståelsen af den sudetertyske del af Tjekkoslovakiet til Tyskland.

Nov. 1938: Stapo = Gestapo, Kiel. Lagebericht. Leverandør Kurt Wurbs, tysk socialdemokratisk emigrant og gestapoagent.

Afskrift i uddrag fra Carl Madsens bog Flygtning 33 (side 326.)

„Møde afholdt i ministeriet i Slotsholmsgade i Kbh. Deltagere bl.a. Hans Hedtoft, statsminister Stauning, justitsminister Steincke, professor Aage Friis og de tyske emigranter Richard Hansen, Breitscheid, Scheidemann og Tarnow. Under denne samtale oplystes det med den franske politiker Leon Blum som kilde, at Frankrigs udenrigsminister Bonnet sammen med den franske højfinans havde foretaget omfattende børsspekulationer, og at de ville lide tab på mange hundrede millioner, hvis krigen brød ud nu.

Derfor havde Bonnet misinformeret den engelske regering.

Derfor lagde man pres på den tjekkiske regering.“

Kommentar:

Her er forklaringen på, at England springer fra sine forpligtelser, for kort tid efter i Polens tilfælde at stå klippefast på sine aftaler og forpligtelser. Bonnets handling savner jeg ord for at karakterisere, men den fik afgørende indflydelse på de realpolitiske forhandlinger mellem stormagterne, der afsluttedes med Ikke-Angrebspagten mellem Sovjet og Tyskland“.

Realpolitiske forhandlinger på skrømt.

Sovjet foreslår England og Frankrig en gensidig bistandspagt: Stormagterne sender nogle ubetydelige „sidegademekanikere“ uden kompetence af nogen art til forhandlingerne i Moskva.

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid.

Samtidigt forhandler Stalin & Hitler, i al hemmelighed og på topplan. Hitler havde udsendt sin udenrigsminister von Ribbentrop.

En hemmelig protokol underskrives.

Diktatorerne deler Polen: Stalin får de baltiske lande, dermed er Leningrad sikret, tror man.

Hitler havde nu fået grønt lys af Sovjet for sit kommende overfald på Polen og fik udover en Ikke-Angrebspagt og en handelsaftale, som indebar, at Sovjet forsynede Hitlers lagre med krigsvigtige varer (bensin – olie - korn), lige til Hitler overfaldt Sovjet.

Russerne sørgede således også for brændstof til overfaldene på Europas lande. Eksempelvis blev brændstof sejlet fra den russiske havn Murmansk til Narvik i Norge, medens nordmændene og de allierede endnu kæmpede.

Et tilbageblik af hensyn til forståelse af sammenhænge

1918; januar; Finland: Socialisterne gør oprør og støttes af Den røde Hær. General Mannerheim slår med sin hvide garde, (overklassens soldater) og med støtte fra tyske Freikorps oprørerne ned. (Tyskland var ledet af socialdemokratisk regering.)

Mannerheim foretog derefter en skånselsløs udrensning. Pålidelige tal har været vanskelige at finde, men 26.000 arbejdere skal være blevet myrdet. Mannerheim blev statschef i den republik, der udråbtes juli 1919:

Finland oprettede koncentrationslejre (læs bogen: Ukendt soldat). Mange frivillige bl.a. fra Danmark organiseret i Frikorps og især den tyske hærs Freikorps slog arbejderopstandene ned i de baltiske lande.

1921; Ved fredsaftalningen får Finland bl.a. landområder, der gør det muligt at beskyde Leningrads (Skt. Petersborg) 3,5 mio. indbyggere med artilleri. Afstand 35 km.

Trods Ikke-Angrebspagt med Sovjet ofrer Finland dog i de næste år mere end dobbelt så meget på sit militær pr. indbygger som f.eks. Danmark og Norge og havde ved Vinterkrigens udbrud Europas stærkeste forsvar. (Denne vurdering passer ikke med Paasikivis.)

1939; 05.10; Sovjet kræver finske forhandlere til Moskva Den senere præsident Paasikivi, hentes til Helsingfors, fordi han kan tale russisk.

Af præsident Paasikivis bog: Præsident Paasikivis Minnen 1939–40 fremgår:

Den russiske udenrigsminister Molotov ønsker en finsk befuldmægtiget til Moskva for at forhandle konkrete politiske spørgsmål. **I 1938** følte Sovjetunionen sig for på en bemærkelsesværdig måde: Man meddeler nemlig den finske udenrigsminister, at man regnede med vidtgående angrebsplaner mod Sovjet. Man frygtede, at dele af den tyske armé skulle gå i land i Finland og herfra rette et angreb mod Rusland.

Hvordan vil Finland stille sig?

Finland svarede ikke entydigt på spørgsmålene, man forhalede, dvs. man brugte syltekrukkemetoden.

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid.

Sovjet stillede konkrete krav

Grænsen skal flyttes på Det Karelske Næs, således at grænsen bliver med en minimumsafstand på 70 km. fra Leningrad. Denne afstand ville forhindre beskydning af byen med artilleri.

Dette betød, at Finland måtte afstå 2.700 kvadratkilometer, men fik til gengæld tilbudt 5.500 kvadratkilometer. Dertil ville Sovjet leje Hangö Havn og nogle mindre øer for at sikre indsejlingen til Leningrad.

Leningrad kunne beskydes med artilleri

Paasikivi spørger russerne:

„Hvad frygter I? Finland kan jo ikke være farlig.“

Stalin understregede: „Sovjet måtte kunne afspærre Den finske Bugt. Vi har i øjeblikket gode relationer til Tyskland, men alting kan forandre sig. England kan også sende en stor flåde ind i Den finske Bugt. Vi kan ikke gøre noget ved geografien.

Jeg: (Paasikivi) „De taler aldeles, som om Finland skulle true Sovjet?“

Stalin: „Vi frygter ikke jer, men at Tyskland og England kan udøve tryk på jer og tvinge jer til angreb på Leningrad.“

I Paasikivis erindringsbog hedder det:

„Når jeg tænker over disse spørgsmål og ser dem i lyset af senere hændelser, har den tanke mere og mere fæstnet sig hos mig, at vor handlemåde i efteråret 1939, da vi lod forhandlingerne strande, hører til

de sværeste og tungeste i den serie af fejl, som kendetegner Finlands udenrigspolitik i de senere år.

Der blev også begået fejl i året 1938 og allerede tidligere, og disse fejl er senere gentaget, den ene efter den anden, lige til året 1944. Men efteråret betegner udgangspunktet for de påfølgende skæbnesvangre hændelser.“

Måske en af flere årsager til Sovjets mistillid.

Og senere: „Vi havde ladet staten glide ind i en krig mod det kæmpe-mæssige Rusland, skønt følgende fakta stod klart for os:

- 1.** Vi kunne ikke regne med nogen hjælp.
- 2.** Sovjet havde frie hænder.
- 3.** Vort forsvar var brøstfældigt.

ad. 3. Påstanden er ikke i overensstemmelse med sandheden, da Finland havde det bedst udrustede militære apparat i Norden.

Den finske præsident Paasikivi skrev:

„Umiddelbart efter den **30. november 1939** indtog sovjetiske styrker de positioner, hvorfra de i det tidlige forår, da de militære operationer igen blev mulige, kunne gå i offensiven.

Da offensiven startede, varede den kun få dage, så var den finske modstand brudt.“

Kommentar:

Sovjets efterretningsvæsen har givetvis været informeret om alle mere eller mindre officielle bestræbelser og hensigter.

Rusland – det russisk besatte Polen

Førstekommissær Nikita Krustjovs klapjagt resulterede i:

1.250.000 polakker sendtes til fangelejre i Sibirien.

September 1939; general Anders arresteres under flugtforsøg til Ungarn. Under sit ophold i KGBs fængsel Lubianka skulle han have været udsat for tortur.